

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Антонова Олексія Володимировича "Комунікативні стилі персонажного мовлення: лінгвопрагматичний та соціолінгвістичний аспекти (на матеріалі сучасної американської драми)", подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови

Дисертація Антонова Олексія Володимировича присвячена *актуальному* питанню виявлення особливостей комунікативного стилю персонажів художнього драматичного твору з огляду на принцип релевантності їх мовлення у змодельованих автором комунікативних ситуаціях. Робота відзначається міждисциплінарним підходом до досліджуваного явища, який є *актуальним* у сучасній мовознавчій парадигмі й виконується у руслі поєднання методів стилістики, лінгвопрагматики та соціолінгвістики, що дозволяє досліднику вирішити коло питань, найголовніше з яких – вплив статусних характеристик персонажів на вибір мовленнєвих засобів для вирішення їхніх комунікативних завдань.

Об'єктом дослідження дисертант обирає комунікативні стилі персонажів сучасної американської драми, а *предметом* – констеляції прагматичних і статусних формантів комунікативних стилів: конфронтативного й кооперативного, маркованих стилістичними засобами.

Новим у роботі постає запропоноване автором визначення комунікативних стилів персонажів. Хоча на цей час широкоживаними є подібні терміни на позначення персоналізованого стилю мовлення особи, наприклад, *ідіостиль* та *стиль мовленнєвої діяльності*, а термін *комунікативний стиль* вживається у галузі міжкультурної комунікації й висуває на перший план культурологічні ознаки мовлення людини, в межах рецензованої роботи термін комунікативний стиль набуває принципово нового значення, акцентуючи роль актомовленнєвих і тактикостратегічних складових у визначенні типу комунікативної взаємодії персонажів. Новизна роботи також полягає у представленій автором роботи комплексній методиці аналізу комунікативних стилів персонажів сучасної американської драми.

Методика моделювання комунікативного стилю персонажа вдало поєднує методи лінгвостилістичного аналізу, що надає можливість виокремити гендерні й вікові маркери мовлення персонажа, які фіксуються стилістичними засобами. Подальше застосування методу актомовленнєвого аналізу сприяє визначенню домінантних типів мовленнєвих актів у межах мовлення персонажів драми, а метод конверсаційного аналізу допомагає авторові дослідження з'ясувати тактико-стратегічну основу мовленнєвих актів.

Результати аналізу мовленнєвого матеріалу свідчать, що розроблена Антоновим О.В. методика дозволила дослідникові виконати поставлені **завдання** і відповідно досягти поставленої **мети** розвідки, що полягала у виокремленні комунікативних стилів персонажів сучасної американської драми шляхом з'ясування типових для них мовленнєвих актів, що зумовлюються низкою стратегій і тактик.

Доцільне використання сучасних методів та методик лінгвістичного аналізу текстів сучасних американських драматургічних творів, поряд із надійною теоретичною базою критично осмислених новітніх вітчизняних і зарубіжних наукових праць зі стилістики тексту, прагмалінгвістики, соціолінгвістики та психології (389 джерел) та достатній за обсягом мовний матеріал, яким у роботі виступають діалоги й полілоги, виокремлені з 32 творів сучасних американських драматургів (2618 сторінок тексту), що вийшли в світ протягом останніх шістдесяти років, забезпечує **достовірність** та **обґрунтованість** результатів і висновків дослідження.

Висновки та результати дисертації уможливають розв'язання таких **теоретично** важливих питань, як: виокремлення комунікативних стилів персонажного мовлення сучасної американської драми, що сприяє розбудові трьох галузей мовознавства: комунікативної лінгвістики, прагмалінгвістики та соціолінгвістики. Таким чином, стилістика збагачується методиками комунікативного аналізу, а прагмалінгвістика та соціолінгвістика відповідно отримують доступ до аналізу стилістичного оформлення висловлювань. Сказане свідчить про безперечну **теоретичну вагомість** дисертації.

Робота має вихід і до сфери **практичного застосування**, а саме: використання її результатів може сприяти розробці теоретичних курсів зі стилістики та граматики англійської мови, курсу інтерпретації художнього тексту. Матеріали дисертації можуть також використовуватися у викладанні спецкурсів із лінгвопрагматики, комунікативної лінгвістики, теорії мовленнєвих актів, лінгвокультурології, соціолінгвістики, гендерної лінгвістики, літературної геронтології.

Структура дисертації не викликає зауважень і в цілому відповідає загальним вимогам ДАК України. Зміст роботи відзначається логікою побудови з урахуванням мети дослідження та послідовності розв'язання поставлених у **вступі** завдань. Розділи роботи добре збалансовані й супроводжуються чіткими висновками. Загальні висновки містять основні результати дослідження.

Стиль викладу дисертації – науковий, логічний, чіткий, з необхідним теоретичним коментуванням і доречними коментарями до фактичного матеріалу. Автор вільно орієнтується у проблематиці дослідження.

Дисертація виконана на належному рівні і в технічному відношенні, її оформлення відповідає вимогам написання таких наукових робіт.

Основні положення дисертації **повністю** викладено у 15 одноосібних публікаціях автора (у тому числі 6 статтях у фахових наукових виданнях України та 1 зарубіжному періодичному виданні). Апробацію дисертації здійснено на 13 міжнародних наукових конференціях. Зміст **автореферату** засвідчує належний науковий рівень дослідження та є ідентичним основним положенням дисертації.

Акцентуючи актуальність обраної теми, новизну й обґрунтованість висновків, сформульованих у дисертації, та належний рівень її виконання, вважаю за необхідне втім звернути увагу на деякі моменти, які авторові необхідно під час захисту уточнити або прокоментувати:

1. Місце терміну *комунікативний стиль* у системі термінів *стиль*, *ідіостиль*, *стиль мовленнєвої діяльності*, *когнітивний стиль*, які згадуються у роботі. В зв'язку із цим виникає думка, що теоретичну частину дисертаційного дослідження варто було б унаочнити певною

графікою: рисунком або схемою, що допомогла б простежити місце розроблюваного терміну у системі вже існуючих.

2. Вплив тематики спілкування персонажів на вияв ознак їх комунікативних стилів.
3. У ході рецензування роботи виникає питання, чому автор розділяє комунікативні стилі на прагматично-орієнтовані й статусно-орієнтовані, а не розглядає їх ознаки у належному взаємозв'язку, який видається очевидним. У зв'язку із цим хотілось би почути коментар автора випадків «перехресних» моделей комунікативних стилів за різнотипними статусними ознаками і за прагматичною спрямованістю, наприклад, чим відрізняються комунікативні стилі підлітків різної статі, або якою є специфіка перехрещення геронтологічних та гендерних маркерів мовлення персонажів у межах комунікативного стилю.
4. Не зовсім вдало подано маркери комунікативного стилю афроамериканців. По-перше, не зрозуміло якому комунікативному стилю він протиставляється (тобто, чому цей комунікативний стиль виноситься в окремий підрозділ), і, по-друге, хотілося б почути відповідь чим саме відрізняється комунікативний неосвіченого / освіченого афроамериканця від комунікативного стилю неосвіченого / освіченого євроамериканця.

Зроблені зауваження мають рекомендаційний характер, не впливають на загальне позитивне враження від роботи і не знижують її загальної високої оцінки.

Дисертація Антонова О.В. є актуальною, концептуально завершеною науковою працею, нові методологічні результати якої у сукупності розв'язують важливу наукову проблему розкриття маркерів комунікативних стилів персонажів художнього твору, що у зрізі представляють культуру чи комунікативні типи у межах американського суспільства крізь призму стилістичних засобів. Постульовані висновки також мають істотну теоретичну і

прикладну значущість, слугуючи внеском у такі галузі мовознавства, як стилістика, прагмалінгвістика і соціолінгвістика.

Таким чином, на підставі ознайомлення з текстом дисертації, авторефератом і публікаціями автора за темою рецензованої роботи вважаю, що дослідження Олексія Володимировича Антонова "Комунікативні стилі персонажного мовлення: лінгвопрагматичний та соціолінгвістичний аспекти (на матеріалі сучасної американської драми)" відповідає шифру спеціальності 10.02.04 – германські мови, а також вимогам ДАК України, що висуваються до кваліфікаційних робіт такого рівня ("Порядок присудження наукових ступенів», затверджений постановою Кабінету Міністрів України 24 липня 2013 р. No 567)."

Офіційний опонент –
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської філології
Інституту філології
Київського університету імені
Бориса Грінченка

І.А. Редька